

PROCA (64) *sb f*

o oraz a jasne.

sg *N* proca (12). ◇ *G* proce (12). ◇ *A* procę (3). ◇ *I* procą (5) [w tym: -a (1)]. ◇ *pl N* proce (6). ◇ *G* proc (9). ◇ *D* procâm (1). ◇ *A* proce (4). ◇ *I* procami (10). ◇ *L* procach (2); -ach (1) *BielSpr*, -âch (1) *KmitaSpit*.

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde* także XVII – XVIII w.

Broń miotająca używana do wyrzucania kamieni i innych pocisków: ręczna lub w postaci maszyny miotającej; *funda BartBydg*, *Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *Calag*, *Calep*, *Cn*; *fundibula(-um) BartBydg*, *Mącz*, *Cn*; *fundula BartBydg*; *amentata iacula Mącz*; *habena Modrz*; *ballista Calep*; *Balearica funda a. machina*, *fundibalum*, *fundibalus*, *fustibalus*, *onager*, *petraria machina*, *scorpio Cn* (64) : *Funda*, qua lapides iaciuntur, *proca BartBydg* 62, 61b; *RejZwierz* 43v, 69; *BibRadz* 4.Reg 3/25; [*Dawid*] wzywał kiy pâlterfki á pięć kâmieni z rzeki ímâgłe do proce/ íchował ie do kalety/ y ízedł przeciw Goliáthowi *BielKron* 65v, 65v marg, 113 marg, 457v; *Velites*, *Liekki żołnierski lud/ lekkozbrojny yáko ci którzy procę nošili. Mącz* 478b, 7c, 139b, c, 247b; *BielSpr* 4v [3 r.], 30, 45 [2 r.], 61v [3 r.]; *BudBib* I 336c marg; *ModrzBaz* 111; *Calag* 421a; *StryjKron* 175; *Funditor* – Ten ktori proca walczy. *Calep* 440b, 440b; *KmitaSpit* C4, C4v.

W *połączeniach szeregowych* (8): Pośpráwiał też Ozyaíz/ wílyftkiem woýfku tharcze/ y włócznie/ y przyłbice/ y páncerze/ y łuki/ y proce ná cífkânie kâmienia. *Leop* 2.Par 26/14; *BibRadz* 1.Mach 6/51; *BielSpr* 14, 26; *Vfâiâ íwjm tarczám y drzewam/ łukom y procam íwoim/ á nie znâiâ ciebie pânie ktori walki rozśypuieíz BudBib Iudith* 9/7; *ModrzBaz* 113; *Broń zâs łuk profty/ ízâblá ledwo v Hetmânâ/ włócznia/ kiy opalony/ proce kręcone/ íiodlá z dębu bez náslâniâ/ munftuki z łyká/ etc. StryjKron* 265; *KmitaSpit* Cv.

W *porównaniach* (2): Kiedyby w mé/ iabym cie wypráwâ niebáwił/ Iáko Dawidá z procą/ tákbym cie wypráwił. *WyprPl* A3v. Cf *Przysłowie*.

W *charakterystycznych połączeniach*: *proce(-a) kręczone, na ciskanie kamienia, z powrozow* (2); *procę nosić; procą(-ami) machać, walczyć, wyrzucić; zabić z proce*.

Zwroty: »bić, bijący z proce« = *fundis iacientes Vulg; funditare, funda iacere Cn* [szyk zmienny] (2:1): ktorych było íiedm íet mężow bárzo mocnych [...]: á thák miernie bijących z proce/ że też y włófu niechybili/ á nigdy íie kâmién ná ínflâ ítronę nieobrocił áni vchylił. *Leop Iudic* 20/16; *KochMon* 21; *Nořili łuk/ bili z proce y práwicâ y lewicâ [Armati arcu dextera et sinistra iacientes lapides et sagittas] BudBib* 1. Par 12/2.

»z proc(e), procami ciskać (a. cisnąć); ciskanie z proc« = *funda(-is) iacere Vulg, Modrz, Calag, Cn; funditare Cn* [szyk zmienny] (10:2;1): Sam też Alexander ítymi ítał ktorzy vmieli s proc cískać kâmienie [*cum fundibulariis*] *HistAl* D3v; *Leop* 1.Par 12/2; *BibRadz* I 173c marg; *Ozyaíz* [...] kochał íie w wielkości ludu Rycerřkiego [...] / rośfzykowawłzy ie ná woýfká íwoie/ niektore ku ítrzelbie/ drugie ku cífkâniu kâmienia s proc *BielKron* 88, 65v, 113; *Baleares*, íâ Wyłpy ná ktorych ludzie mieřkâiâ/ tácy co s Proc tęgo cífkâiâ/ gdy ná woynę idâ/ trzy proce ná íię włóży/ íedná głowę obwiâże/ drugâ żywot/ trzeciâ w ręku ma *BielSpr* 45, 4v [2 r.], 11, 26; *ModrzBaz* 111; *Calag* 421b.

Wyrażenie: »prętko by z proce« (1): Solitus est versus fundere ex tempore, Zwykł tak wierfze pić prętko by z proce bez rozmysłu. *Mącz* 398d.

Zestawienia: »proca mała [= ręczna]« [szyk 2:1] (3): [Rzymianie] Málými procámi z rąk ćikáli/ piřą Hiřtorykowie iř im przychodźily ku pożytku niemálemu ty proce/ gdzie łie tráfiło czynić z nieprzyaciálem przy mieyřcu kámiennym *BielSpr* 4v, 4v, 61v.

»proca wielka« = *machina miotajřca* [szyk 2:1] (3): Były teř Proce wielkie y mále/ málemi z ręku ćikáli/ ále z wielkich wagá ćięřzká/ vwiązawřzy v iednego końcá wagę á v drugiego Procę s powrozow/ gdy puřćili wagę do źiemie/ procá ku gorze řzłá/ kámięń s łiebie wyrzućilá ktory dáleko lećiał. *BielSpr* 61v, 4v. *Cf* »wielkie proce albo proki«.

Szeregi: »proca, kusza; proce z kuszami« [szyk 2:1] (2;1): *BielKron* 147; *Calep* 122b; Zá nimi wozy/ zbroie/ łuki/ y řzafory/ Y proce teř z kuřzámí wieřli miedzy gory. *KmitaSpit* C6. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»łuki i proce« (1): Grekowie z łukow i z proc przedsię bili. *KochMon* 21. [Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.]

»proce i pociski« (1): Rozdźielenie VI. O Procách y o Poćikách. *BielSpr* 4v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»wielkie proce a(1)bo proki« [szyk zmienny] (1): wielkie proce álbo proki były ná wadze/ ná łłupie iáko źoraw v řtudniey/ ná ieden koniec przywiázano ćięřzká wagę/ ná drugi procę s powrozow zówieřzono/ w ktorá kámięń włóřono iáko głowá albo wiádro *BielSpr* 4v; [*BielKron* 1597 338 (*Linde*)].

Przen (2) : Bo ták mowi Iehowá/ oto ia procá wyrzucę obywatelie ziemřkie rázem tym. *BudBib Ier* 10/18.

a) *W antropomorfizowanym opisie gry w szachy* (1) : támře [baba, tj. królowa] teř y Kfiędźá Zábilá s proce/ iáko mogłá/ nędźá. *KochSz* B3.